

RAPPORTAGE ADVIES INFORMATIEFASE COALITIEVORMING GEMEENTE OSS

10 april 2026

Sacha Ausems, informateur

Het advies van de informateur

Allereerst wil ik u bedanken voor het vertrouwen dat ik van u heb gekregen om te verkennen welke partijen de komende 4 jaar het dagelijks bestuur van de gemeente Oss gezamenlijk op zich zouden kunnen en willen nemen. Deze periode richting verkiezingen en direct erna is een tijd die gelukkigen kent en ook mensen die op meer of anders hadden gehoopt. Het is een periode van terugblikken en ook hoopvol vooruitkijken op inhoud en ook op relatie. Het gaat tenslotte altijd over mensen.

De inwoners van Oss hebben gesproken. Er zijn gelukkig meer mensen naar de stembus gegaan te weten 49,9% van de kiesgerechtigden, 38.013 mensen hebben gestemd. Door deze stem bepalen zij welke koers gevaren gaat worden in Oss de komende vier jaar en door wie. Ik kan het belang van de individuele stem van de inwoner, zeker ook bij gemeentelijke verkiezingen niet genoeg benadrukken. Ik wens ons allen nog meer stemmen, om te horen wat er speelt, om nog beter te weten wat mensen denken en willen.

U bent allen gekozen tot volksvertegenwoordiger. U vertegenwoordigt daarmee nu 'het volk' in de gemeenteraad of -na de formatie- het college van de gemeente Oss. Dat is een belangrijke taak en verantwoordelijkheid. En nu de verkiezingen achter de rug zijn, heeft u de plicht niet alleen voor uw eigen achterban te besturen maar in het algemeen belang, natuurlijk wel met uw eigen accenten. U bent onderdeel van een democratisch bestuur. En democratie betekent besturen bij besluiten door de meerderheid, maar ook gehoord hebbende de minderheid. U weegt dus het algemeen belang af, u hoort argumenten van allen en besluit bij meerderheid. Ik wens u van harte veel succes en wijsheid toe in deze nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college.

Het merendeel van de stemmers, 8667 kiezers en dat is 22,8% van de uitgebrachte stemmen, heeft opnieuw voor VDG gekozen. VDG heeft daarop het initiatief genomen voor de verkenning en mij de opdracht verstrekt. Ik ben als informateur in Oss bijzonder positief over de inhoud, openheid en vertrouwen die ik heb ervaren in de gesprekken met alle fracties. Ik ben verrast over de constructieve opstelling van partijen en de breedgedragen wens om bestuurlijke verantwoordelijkheid te nemen. Dat is te prijzen en te koesteren!

Nu was ik door zowel de burgemeester als de griffier en VDG al voorbereid op de bestuurscultuur hier in Oss, maar ik heb deze ook in de gesprekken zelf mogen ervaren.

Het is een beetje hoe je het bekijkt, maar de winnaars van deze verkiezingen zijn het CDA met 12,6%, DDO met 10,2% en D66 met 10,1% van de stemmen. Ook FvD heeft winst geboekt en PVV is nieuw toegetreden tot de gemeenteraad. De ontwikkeling van de SP en nieuwe partij SSO kan verschillend bezien worden, sommigen duiden dit als winst anderen als verlies, dat laat ik graag bij u.

Voordat ik verder inga op het advies aangaande een mogelijke coalitie, deel ik graag een aantal observaties met u.

In algemene zin geven vrijwel alle partijen aan beter te willen luisteren naar de inwoners en ondernemers, en geven allen aan gemaakte afwegingen en genomen besluiten beter te willen uitleggen. Participatie moet daarom een belangrijk onderwerp worden in het coalitieakkoord om recht te doen aan deze wens. Daarbij komt het ook tegemoet aan proteststemmen, zowel op links als op rechts. Inzicht leidt tot begrip en dat leidt weer tot vertrouwen in de lokale overheid. Een mooi en belangrijk onderwerp dus om zowel als college als gemeenteraad met elkaar op te pakken en concreet vorm te geven.

De bestuurscultuur van Oss wordt, als gezegd, alom geroemd. Hoewel zich er volgens partijen ook scheurtjes in aftekenen. De bestuurscultuur wordt gekenmerkt door werken vanuit vertrouwen (ipv wantrouwen), op de bal niet op de man, positief, constructief en verbindend, in goede verhoudingen tussen raad-college. Het is zaak die bestuurscultuur te koesteren en door te ontwikkelen, ook in een nieuwe gemeenteraad, een groeiende gemeente en een nieuwe maatschappelijke werkelijkheid. De andere kant van die positieve medaille is dat men in Oss wat lief kan zijn voor elkaar en het echte gesprek soms lijkt te schuwen. Mijn advies is om juist ook het moeilijke gesprek met elkaar te voeren, dat is pas echt lief.

Voorbeelden die ik heb vernomen zoals de ontwikkeling van activistisch oppositie voeren, het bewust zoeken naar en benadrukken van de verschillen in plaats van de overeenkomsten en het spelen op de man inclusief de inzet van social media, kunnen de bestuurscultuur onder druk zetten en het vertrouwen in het lokale bestuur negatief beïnvloeden. Een scherp debat op inhoud is wenselijk om alle perspectieven op tafel te hebben en goed af te wegen, maar wees u bewust van de insteek die u kiest en de effecten ervan op de Osse bestuurscultuur, op de inwoners en ondernemers.

In het duidingsdebat heeft u kunnen horen hoe een drietal partijen zichzelf als 'motorblok' positioneerden. Ik ben in de gesprekken en de analyse nadrukkelijk niet van deze premisse uitgegaan, maar heb ervoor gekozen

met een brede blik gesprekken te voeren en deze informatie te 'trechteren' (zie de figuur onderaan dit advies) tot logische en uitlegbare conclusies en vervolgstappen. Ik heb gesprekken gevoerd langs de lijnen van bestuurskracht, bestuurscultuur, inhoud (programmatisch/breekpunten), coalities en type akkoord, en verkiezingsuitslag. Zie voor meer informatie de bijlage bij dit advies en de gespreksverslagen.

Ook in die trechter van informatie, ben ik echter tot geen andere conclusie gekomen. Unaniem wordt VDG genoemd als partij in elke voorkeursvariant. Daarnaast worden door 7 van de 10 onderhandelaars alle drie de partijen (VDG, CDA en VVD) in de voorkeurscoalitie genoemd. Twee partijen (PVV en FvD) noemen 2 van de 3 in de door hen gewenste coalitie en 1 partij (SP) noemt 2 van de 3 partijen in hun tweede optie. Vandaar dat ik in het tussenbericht heb geconcludeerd allereerst een coalitie te onderzoeken met VDG, CDA en VVD aangevuld met één van de winnende partijen, DDO of D66, om de verkiezingsuitslag recht te doen.

Ook met PRO of de SP was de gewenste stabiele meerderheid te realiseren. Gezien de verkiezingsuitslag, de programmatische verschillen, bestuurskracht en bestuursstijl zijn eerst de bovengenoemde alternatieven onderzocht, overigens zonder andere opties uit te sluiten, mocht die verkenning niet tot het gewenste resultaat leiden.

Wat volgde waren opnieuw mooie openhartige gesprekken. Zoals u zich kunt voorstellen was het nodig een goed gesprek te voeren over de speerpunten van DDO, te weten windmolens en de asielopgave, waarmee ze zich eerder uitdrukkelijk tegen het coalitiebeleid hebben uitgesproken. En ook de vorm die DDO de afgelopen jaren heeft gekozen, was een afwijkende. In het gesprek gaf DDO aan graag bestuursverantwoordelijkheid te willen gaan dragen en zich te realiseren dat besturen ook compromissen sluiten en stijl aanpassingen vergt. In het gesprek werd ook verkend hoe DDO dan toch eigen kleur behoudt. DDO ziet een hefboom, een oplossing voor de inhoudelijke vraagstukken, in participatie. Hoewel het een bijzonder waardevol gesprek was, met waardering voor de reële opstelling van DDO hierin, zijn de verschillen op inhoud en stijl voor mij echter evident. Het vraagt van alle partijen veel om een dergelijke samenwerking te laten slagen en kent daarmee gedegen risico's voor de stabiliteit van het te vormen bestuur.

Ook met D66 werd een goed gesprek gevoerd dat zich vooral richtte op bestuurskracht: een krachtige fractie en een krachtig college. De inhoudelijke verschillen zijn onderling niet onoverbrugbaar. Dit gesprek gaf nog onvoldoende concrete informatie en comfort, waardoor een vervolgesprek gewenst was. Dat laatste gesprek leverde bij alle partijen

het gevoel op dat ze vol vertrouwen de stap met elkaar durven maken, in de wetenschap dat er een goede basis ligt op samenwerking en inhoud. Ook in de wetenschap overigens dat een nieuwe samenwerking altijd risico's met zich meebrengt en daarom van allen investering in die samenwerking vraagt.

Ik adviseer daarom om in de formatiefase als eerste na te gaan of een coalitie kan worden gevormd die bestaat uit VDG, CDA, D66 en VVD. Deze combinatie heeft 21 zetels in de gemeenteraad.

Deze samenstelling wordt door al deze partijen genoemd als voorkeursvariant of als een van de voorkeursvarianten. Daarbij kent deze samenstelling voldoende draagvlak in de raad en beschikt zij over een stabiele meerderheid. In de coalitie nemen dan twee winnaars en de duidelijk grootste partij plaats en honoreert de coalitie een beweging naar rechts ten opzichte van de huidige coalitie.

Uit de gesprekken blijkt uiteindelijk een groot vertrouwen dat deze samenwerking succesvol kan zijn. De huidige coalitiepartijen zien de coalitievorming als een gelijkwaardig proces, waarbij iedere partij tot zijn recht moet kunnen komen. Er is dus geen sprake van het aanschuiven als vierde partij bij een gevestigd instituut. Men gaat voor collegiaal bestuur, vanaf het begin.

De vier partijen kennen alle stabiele fracties, waarbij er bij D66 wel een aandachtspunt is gezien de relatief geringe ervaring in raad en college. D66 heeft echter een duidelijk beeld bij de ontwikkeling van de fractie, de wethouderskandidaten en de individuele ontwikkeling van de nieuwe raadsleden. D66 heeft constructieve oppositie gevoerd gedurende de vorige raadsperiode. Daarmee is het vermogen en de bereidheid tot samenwerking duidelijk zichtbaar. De bestuurlijke ervaring van D66 is minder uitgebreid, maar er is een duidelijke bereidheid en concreet plan om hierin op korte termijn te investeren én een absolute bereidheid van de andere partijen om hierin te ondersteunen. Alle vier partijen hebben geschikte wethouderskandidaten. Hiermee wordt de duidelijke basis voor bestuurskracht en stabiel bestuur verder onderstreept.

Programmatisch en op inhoud verschillen deze vier fracties niet bijzonder. Het is mijn inschatting dat met een dergelijke coalitie de ingezette strategische lijnen doorgezet kunnen worden, hetgeen door de partijen als belangrijk - zelfs als breekpunt bij niet doorzetten ervan- werd geformuleerd. Alle vier partijen zullen eigen accenten willen aanbrengen, maar ik zie geen onoverbrugbare verschillen.

De belangrijkste ambities op grote dossiers zoals bijvoorbeeld woningbouw worden gedeeld. Ook het parkeerbeleid is besproken en zal geen breekpunt zijn naar verwachting. Daarmee heb ik er veel vertrouwen in dat er op inhoud een gedragen coalitieakkoord op hoofdlijnen kan worden gemaakt. Participatie (beter luisteren naar inwoners) wordt, zoals eerder aangegeven, door alle partijen belangrijk geacht en geldt voor D66 als specifiek speerpunt.

Alle vier partijen hebben een voorkeur om te werken met een coalitieakkoord op hoofdlijnen. Ze willen ruimte geven aan de gemeenteraad voor een sterk duaal bestuur.

De formatie kan snel opgestart worden, mede dankzij de uitstekende informatie die door de organisatie is aangeboden en de ontvangen burgemeestersbrief die richting geeft. Daarnaast hebben een groot aantal organisaties en stakeholders brieven aangeboden aan de formerende partijen. Veel dank voor deze betrokkenheid! Ik stel voor dat deze waardevolle informatie en inzichten worden meegenomen in de volgende fase van het formatieproces.

VDG zal u zo meenemen in het vervolgproces van de formatie. Ik bedank u nogmaals voor uw vertrouwen. Ik heb de overtuiging dat we met de gesprekken een goed inzicht hebben gekregen in de mogelijke alternatieven, dat we hiermee een goede basis hebben gelegd voor het vervolg van de formatie en uiteindelijk voor een goed, stabiel bestuur voor Oss. Ik dank u hartelijk voor uw openheid en de prettige gesprekken en wens u allen van harte veel succes en plezier de komende 4 jaar in uw

AFWEGINGEN

- Inhoud
- Bestuurskracht
- Bestuursstijl / mensen
- Verkiezingsuitslag
- Coalities en akkoord

Alle partijen noemen VDG en 8 partijen noemen in hun eerste optie CDA en/ of VVD als mogelijke coalitiepartij.

Bijlage: aanvullende informatie mbt opdracht, proces en gesprekken

Uitslag verkiezingen

De gemeenteraadsverkiezingen op 18 maart 2026 leverde in Oss de volgende uitslag op:

Partij	2022 zetels start raadsperiode	zetels eind raadsperiode	2026 aantal zetels	Winst /verlies t.o.v. 2022
VDG	11	12	9	- 2
CDA	4	4	5	+1
SP	8	3	4	- 4
DDO	1	2	4	+3
D66	3	3	4	+1
VVD	3	3	3	0
GroenLinks/PvdA	-	-	3	- 1
SSO	0	5	2	+2
FVD	1	1	2	+1
PVV	0	0	1	+1
Beter Oss	2	0	-	-
GroenLinks	3	3	-	-
PvdA	1	1	-	-
Totaal	37		37	

Informatieproces

In de gemeente Oss neemt de grootste partij bij de verkiezingen het voortouw bij de (in)formatie en stelt een informateur/verkenner aan. De informatiefase wordt ondersteund door de griffie. Deze afspraak is gemaakt in het fractievoorzittersoverleg. Het proces begint altijd met een duidingsdebat. In het duidingsdebat kunnen alle lijsttrekkers die mee hebben gedaan aan de verkiezingen hun kijk geven op de verkiezingsuitslag. Het duidingsdebat is gehouden op vrijdag 20 maart en is terug te zien op de website van de gemeente Oss. Tijdens het duidingsdebat presenteerde VDG de opdracht aan de informateur Sacha Ausems.

Opdracht aan de informateur

Doel van de opdracht

De informateur wordt verzocht bij alle in de gemeenteraad gekozen partijen te verkennen welke mogelijkheden er zijn voor samenwerking in een nieuwe coalitie.

Het doel van de verkenning is te komen tot een advies over de meest stabiele, kansrijke en bestuurlijk effectieve coalitie voor de komende bestuursperiode.

Uitgangspunten

Bij de uitvoering van de opdracht gelden de volgende uitgangspunten:

- Doelstelling is een krachtig, stabiel en betrouwbaar gemeentebestuur.
- Het proces van coalitievorming verloopt zorgvuldig, open en transparant.
- De nieuw te vormen coalitie doet recht aan de verkiezingsuitslag en heeft een stabiele meerderheid in de gemeenteraad.

Opdracht aan de informateur

De informateur wordt gevraagd om:

1. Alle fracties in de gemeenteraad uit te nodigen voor een gesprek om hun visie op coalitievorming te vernemen.
2. Mogelijke coalitiecombinaties te onderzoeken die beschikken over:
 - a. voldoende draagvlak in de gemeenteraad (een stabiele meerderheid), en
 - b. voldoende draagkracht om gezamenlijk bestuurlijke verantwoordelijkheid te dragen.
3. Bij de verkenning aandacht te besteden aan zowel inhoud als relaties:
 - a. gedeelde ambities en beleidsprioriteiten;
 - b. programmatische overeenkomsten en verschillen;
 - c. het onderlinge vertrouwen tussen potentiële coalitiepartners.
4. De bestuurskracht van mogelijke coalitiepartners te betrekken bij de beoordeling van coalitiopties. Hierbij kan onder andere worden gekeken naar:
 - a. bestuurlijke ervaring binnen de fractie;
 - b. beschikbaarheid van geschikte wethouders kandidaten;
 - c. stabiliteit en cohesie binnen de partij of fractie;
 - d. bereidheid en vermogen tot samenwerking.

5. Te inventariseren op welke wijze partijen het proces richting een coalitieakkoord willen vormgeven, bijvoorbeeld:
 - a. een dichtgetimmerd coalitieakkoord;
 - b. een akkoord op hoofdlijnen;
 - c. een raadsbreed of meer open samenwerkingsmodel
 - d. of een andere variant

Inhoudelijke verkenning

Tijdens de gesprekken met fracties wordt tevens gevraagd naar:

- de belangrijkste inhoudelijke accenten die partijen willen terugzien in een nieuw coalitieakkoord;
- eventuele “no-go” punten of voorwaarden voor deelname aan een coalitie.

Advies en rapportage

De informateur wordt verzocht om:

- op basis van de gevoerde gesprekken een advies uit te brengen over de haalbaarheid van een stabiele coalitie;
- daarbij aan te geven welke coalitiecombinatie(s) het meest kansrijk zijn;
- tevens advies te geven over de vervolgstappen in het formatieproces, waaronder de wijze waarop een coalitieakkoord tot stand kan komen.

De rapportage van de informateur wordt bij voorkeur op vrijdag 10 april opgeleverd. Indien nodig kan de informateur meer tijd nemen om tot een zorgvuldig advies te komen.

Na afronding van de opdracht worden het rapport en de gespreksverslagen openbaar gemaakt.

Proces

In het duidingsdebat is door Burgemeester Froukje de Jonge een burgemeestersbrief aangereikt. Vanuit de organisatie is door gemeentesecretaris Hilde Reints een directiebrief met een uitgebreide informatienota aangeboden aan de partijen en de informateur. Beide documenten zijn dankbaar gebruikt in de oriëntatiefase van de informateur, naast de 10 verkiezingsprogramma's van deelnemende partijen.

Aanpak informateur:

De informateur heeft de opdracht geaccepteerd onder de voorwaarde dat zij een oprecht, objectief en transparant proces mag doorlopen t.b.v. de beste uitkomst voor Oss zonder toe te werken naar een vooraf gewenste uitkomst. Met die voorwaarde is van harte ingestemd door VDG en zij heeft dit als zodanig tijdens het duidingsdebat gepresenteerd.

Zij werkt vanuit de wetenschap dat een prettig, vertrouwelijk en objectief gesprek, de meeste en beste informatie oplevert om de opdracht succesvol vorm te geven. Vandaar dat zij heeft besloten tot uitgebreide oprechte gesprekken in in een ontspannen steunende omgeving. Er ontstonden organische verlopende gesprekken waardoor de verslagen van de gesprekken er niet eenduidig eruitzien.

Uitgangspunt voor het proces was verder om uitgebreide informatie te verzamelen om deze vervolgens op basis van criteria uit de opdracht te kunnen trechteren tot de beste optie(s) voor Oss.

Daarbij heeft zij kennisgenomen van het gedeelte in het duidingsdebat maar dit geenszins als uitgangspunt genomen in de verkenning.

Doorlopen proces:

1. Zij is gestart met een gesprek met VDG als opdrachtgever en heeft vervolgens ook gesproken met de burgemeester, de gemeentesecretaris en de griffie(r).
2. Op dinsdag 24 maart en woensdag 25 maart is met alle 10 partijen een eerste uitgebreid gesprek gevoerd. Alle verslagen uit deze ronde zijn geaccordeerd door de partijen en worden nu openbaar gemaakt. Informatie over personen en andere gevoeligheden zijn niet in de verslagen opgenomen.
3. Op basis van de bevindingen uit deze eerste ronde heeft de informateur geconcludeerd dat er unaniem draagvlak is voor VDG als bestuurspartij en dat er ook breed draagvlak is voor CDA en VVD.
4. Vanwege deze bevindingen is op maandag 30 maart bij VDG, CDA en VVD gesondeerd of er draagvlak is voor een vervolggesprek met twee coalities van 4 partijen te weten VDG, CDA, VVD en DDO en de variant VDG, CDA, VVD en D66. Diezelfde avond is een tussenbericht verstuurd naar de vertegenwoordigers van de 10 partijen en de volgende ochtend naar de pers.
5. De twee hierboven genoemde vervolggesprekken met de combinatie VDG, CDA, VVD, DDO en de combinatie VDG, CDA, VVD, D66 zijn gevoerd op woensdag 1 april.
6. Op vrijdag 3 april is er een vervolggesprek gevoerd met VDG, CDA, D66 en VVD

Daarna heeft de informateur zich beraden, haar conclusies getrokken, haar adviesrapport opgemaakt en verslag uitgebracht aan de VDG. Op donderdag 9 april was het rapport gereed en vandaag, op vrijdag 10 april, wordt het rapport openbaar gemaakt en toegelicht in een openbare bijeenkomst voor de gemeenteraad van Oss.

Gesprekken met alle partijen op 24 & 25 maart

- De gesprekken in de eerste ronde verliepen allemaal in een zeer goede sfeer.
- Openhartige gesprekken van ongeveer 1u15m tot 1,5 uur
- Er was sprake van bijzonder goede diepgang voor een 1^e gesprek
- Langs de lijnen
 1. Bestuurskracht (college/wethouder en fractie, aantal partijen/zetels)
 2. Bestuurscultuur (samenwerking, menskant)
 3. Inhoud (programmatisch belangrijke punten/breekpunten)
 4. Coalities en akkoord
 5. Verkiezingsuitslag

Insteek is 'trechteren' van informatie op basis van criteria zodat de vervolgstappen logisch, begrijpelijk en verklaarbaar zijn.

Uitkomsten eerste gespreksronde (zoals in voortgangsrapportage 30 maart gedeeld)

- alle partijen willen verantwoordelijkheid nemen als het gaat over het besturen van de gemeente.
- geen van de partijen sluit andere partijen op voorhand uit. Er zijn wel vragen bij programmatische match, bestuurskracht en/of bemensing.
- vrijwel alle partijen vinden het belangrijk om rekenschap te geven van de verkiezingsuitslag.
- er is een gedeelde wens om zowel een sterk college als een sterke gemeenteraad te hebben in de komende raadsperiode: brede bestuurskracht
- er is bij meerderheid (7x) een voorkeur voor een coalitie van minstens 20 zetels en 4 partijen
- VDG wordt door alle partijen (10x) genoemd als basis voor een stabiele coalitie.
- voor deelname van CDA en ook voor VVD is breed draagvlak onder partijen. CDA wordt door meeste partijen genoemd als goede potentiële bestuurlijke partner, mede gezien de ervaringen van afgelopen periode. VVD wordt ook door meeste partijen genoemd als geijkte bestuurderspartij, vooral door partijen in midden en aan rechterkant van politieke spectrum.
- 7 van de 10 partijen noemt een coalitie met deze drie partijen als voorkeurscoalitie.

Daarmee concludeert de informateur dat een basis van deze 3 partijen een realistisch en breed gedragen uitgangspunt biedt voor een verdere verkenning van een coalitie. De verdere verkenning moet dan ingezet worden met twee andere partijen die voldoen aan de genoemde criteria én winnaar zijn van de verkiezingen, te weten DDO en D66.

Aanvullend op het voortgangsbericht concludeert de informateur het volgende:

Een andere partij die zou voldoen aan een coalitie met 20 zetels en 4 partijen zou zijn Pro (GL/PvdA). Deze mogelijke coalitie wordt nu niet verkend omdat zij geen zetelwinst hebben behaald, bestuurskracht wisselend is ervaren en dit niet door meeste partijen als voorkeursvariant wordt aangegeven.

Nog een partij, die zou voldoen aan een 20 zetels, 4 partijen variant, is de SP. Een coalitie met deze partij wordt in deze fase niet verkend omdat zij geen zetelwinst heeft behaald. Zij staan daarnaast programmatisch verder af van de genoemde drie partijen, zij hebben zelf aangegeven zich eventueel een coalitie met CDA te kunnen voorstellen maar niet met VVD. Daarbij wordt door meerdere partijen (niet alleen bovengenoemde drie) geconcludeerd dat de bestuursstijl die de SP laat zien niet aansluit bij de gewenste bestuursstijl in Oss.

Sondering VDG, CDA en VVD

Op basis van bovengenoemde bevindingen van de informateur is er bij VDG, CDA en VVD gezamenlijk gesondeerd of er draagvlak is voor een vervolgesprek met twee coalities van 4 partijen te weten VDG, CDA, VVD en DDO en de variant VDG, CDA, VVD en D66.

VDG, CDA, VVD geven allen aan:

- sterke voorkeur te hebben voor minimaal 20 zetels en 4 partijen uit oogpunt van draagvlak en stabiele meerderheid
- de combinatie met DDO of D66 is door alle drie als optie genoemd om verder te onderzoeken
- willen rekenschap geven van de verkiezingsuitslag
- willen bij voorkeur coalitieakkoord op hoofdlijnen; dat heeft eerder goed gewerkt en biedt ruimte voor partijen, ook voor oppositie. Bij een coalitieakkoord op hoofdlijnen is het werken vanuit vertrouwen in een coalitie een basisvoorwaarde.

- vinden bestuurskracht van alle deelnemers aan de coalitie belangrijk, zowel bij de wethouder als bij de fractie, dus sterk college en sterke raad
- willen de huidige goede bestuurscultuur behouden
- hechten eraan de lange strategische lijnen uit de vorige periode te behouden
- geen andere partijen uit te sluiten mocht een coalitie met bovengenoemde partijen en uitgangspunten 20 zetels, 4 partijen geen logisch of werkbaar alternatief blijken

Analyse van de informateur mbt sterke kanten en vraagtekens bij mogelijk partner DDO als leidraad voor verder verkennend gesprek:

Positief:

- voldoet aan 20 zetels, 4 partijen criterium
- wil verantwoordelijkheid nemen om deel te nemen in bestuur
- winnaar bij de verkiezingen: er wordt hiermee rekenschap gegeven van de verkiezingsuitslag
- heeft zelf deze combinatie als voorkeurscoalitie aangegeven
- geen twijfel over bestuurskracht van de fractie, hierin zit veel ervaring en debatkracht. Wel vraag naar verdeling toekomstige bestuurskracht over fractie en college.

Te onderzoeken:

- staat kritisch tegenover klassiek coalitieakkoord, wil minder automatische coalitiediscipline
- passende bestuurscultuur: stap van stevige oppositie naar constructieve coalitie. Geen twijfel over de intentie, maar wel over de uitvoerbaarheid: kan het activisme worden losgelaten voor bestuurlijke stabiliteit?
- onduidelijkheid over bestuurskracht van wethouder, er is een externe wethouder in beeld en dit sluit niet geheel aan bij wens andere partijen.
- sterke twijfel bij match op de inhoud: hoewel er handreiking is van DDO om participatie als hefboom in te zetten op de dossiers over de duurzame polder en de vluchtelingenopvang, blijft het gegeven dat de partij te allen tijde tegen het windpark en de vluchtelingenopvang zal blijven. In hoeverre kan DDO in een dergelijke coalitie de eigen identiteit behouden? Hoe uitlegbaar is deelnemen in deze coalitie aan de achterban?

Analyse van de informateur mbt sterke kanten en vraagtekens bij mogelijk partner D66 als leidraad voor verder verkennend gesprek:

Positief:

- voldoet aan 20 zetels, 4 partijen criterium
- wil verantwoordelijkheid nemen om deel te nemen in bestuur
- winnaar bij de verkiezingen: hoewel de geconstateerde 'ruk naar rechts' niet van toepassing is voor coalitie met D66 heeft de partij wel zetelwinst behaald en zou een coalitie in deze nieuwe vorm wel een beweging naar rechts betekenen.
- heeft zelf deze combinatie als voorkeurscoalitie aangegeven
- heeft de afgelopen raadsperiode regelmatig constructieve oppositie gevoerd, geen twijfel over match op de bestuurscultuur
- heeft voorkeur voor coalitieakkoord op hoofdlijnen
- geen twijfel over de inhoud. D66 onderschrijft in grote lijnen de strategische lijnen van de vorige coalitie, maar wil wel op aantal punten andere accenten leggen. Genoemd zijn participatie, onderwijs & economie/MKB en klimaatadaptatie/duurzaamheid.

Te onderzoeken:

- bestuurskracht: geen wethouderskandidaat met aantoonbare ervaring, nieuwe raadsleden in de fractie hebben afgelopen periode weinig tot geen ervaring opgedaan bv als burgerlid.
- onduidelijkheid over inhoudelijke stevigheid in standpunten bij deelname aan de coalitie

Uitkomsten tweede ronde vervolggesprekken

Gesprek combinatie VDG, CDA, VVD, DDO

De partijen voeren een open gesprek en bevragen elkaar op inhoud en stijl. DDO begrijpt dat zij wellicht een afwijkend profiel hebben op inhoud en stijl gezien de ervaringen in de voorgaande bestuursperiode. DDO heeft hierop gereflecteerd en geeft onderstaand hun insteek voor een eventuele deelname aan een coalitie:

Hoofdlijnen:

- DDO is bereid om in een coalitie pragmatischer en gematigder te opereren (toon aanpassen, minder scherp).
- De partij wil meebesturen en ziet zichzelf als een betrouwbare coalitiepartner.
- DDO vindt deze coalitie passend bij de verkiezingsuitslag en de politieke verschuiving naar rechts.
- Ze hebben een wethouderskandidaat van buiten beschikbaar.

Participatie als kernpunt:

- Het belangrijkste speerpunt is versterking van inwonersparticipatie
- DDO wil eerder in processen peilingen, enquêtes en inspraak inzetten
- Een referendum wordt gezien als belangrijk middel/hefboom.
- Inwoners moeten meer gehoord worden, maar krijgen niet automatisch hun zin.

Pragmatische houding bij gevoelige dossiers:

- DDO blijft inhoudelijk tegen o.a. windmolens en vluchtelingenopvang, maar:
 - Is bereid besluiten te accepteren als er voldoende draagvlak via participatie blijkt.
 - Zal zich dan neerleggen bij uitkomsten van directe democratie (zoals referenda).
- Bij vluchtelingenopvang willen ze een evaluatie na 2 jaar met inspraak; bij draagvlak stemmen ze niet tegen.

Balans tussen principes en bestuur:

- DDO erkent dat geloofwaardigheid onder druk kan komen, maar denkt dit te behouden door vooraf resultaten binnen te halen.
- Ze blijven een ombudsfunctie vervullen, al kan die rol iets afnemen in het bestuur.
- Landelijke wetgeving wordt uitgevoerd, maar met focus op lokale belangen en terughoudendheid (“niet vooroplopen”).

Conclusie:

DDO kiest voor een realistische en onderhandelbare opstelling: vasthouden aan kernpunten (vooral participatie), maar flexibel in uitvoering en details om bestuurlijke verantwoordelijkheid te kunnen nemen.

Gesprek combinatie VDG, CDA, VVD, D66

Partijen hebben een open gesprek over de afgelopen periode over samenwerking, over bestuurskracht en over bemensing.

D66 reflecteert op hun bestuurskracht:

- de fractie wordt ondersteund door een omvangrijke en ervaren steunfractie;
- er bewust is en wordt geïnvesteerd in inhoudelijke voorbereiding en interne afstemming van fractieleden;
- ervaren partijleden en coaches vanuit provincie en landelijk niveau zijn beschikbaar voor begeleiding.
- men beschikt over twee wethouderskandidaten die door een onafhankelijke adviescommissie geschikt zijn bevonden;
- intern duidelijke afspraken te maken over rolverdeling binnen fractie en college;

- een ervaren fractievoorzitter te willen aanwijzen wanneer een wethouder uit de fractie doorschuift.

D66 benoemt als belangrijke inhoudelijke accenten:

- onderwijs en kansengelijkheid (met name via goede en toekomstbestendige schoolgebouwen);
- aandacht voor inclusie en toegankelijkheid;
- een meer uitgesproken profiel op onderwijs en talentontwikkeling;
- D66 geeft overige partijen daarbij mee dat zij gezien de landelijke ontwikkelingen versterking van de regionale en landelijke lobbykracht toevoegen in een college.

Conclusie:

D66 kan op inhoud en bestuursstijl een goede aanvullende partner zijn in een te vormen coalitie. Bestuurskracht en ervaring blijft een aandachtspunt. Dit is niet 'op te lossen' in deze fase maar vraagt een 'leap of faith' van andere partijen. Het is de vraag hoe dit risico te wegen.

Conclusie uit de twee verdiepende gesprekken

Deelname van DDO aan de coalitie brengt het risico met zich mee dat de partij naar verwachting moeite zal hebben om de omslag te maken van uitgesproken oppositie naar constructieve samenwerking, wat kan leiden tot spanningen binnen de coalitie en met een externe wethouder. Daarnaast bestaat het risico dat inhoudelijke compromissen op kernpunten (zoals windmolens en vluchtelingenopvang) de geloofwaardigheid en stabiliteit van zowel de partij als het college onder druk zetten.

Bij D66 zien we grote bereidheid om stappen te zetten om de bestuurskracht te borgen. Dit geldt voor zowel de wethouderskandidaten als de fractie zelf. Echt concreet wordt het echter niet in dit gesprek. Dit gesprek geeft onvoldoende vertrouwen om de sprong in het diepe met deze partij te maken. Programmatisch zijn er weinig risico's, wel is de vraag wat D66 aan accenten wil leggen bij de coalitieonderhandelingen.

Voorlopige conclusie informateur

Alles afwegend zijn er minder risico's en ook minder grote risico's bij D66 als deelnemer in een coalitie. Wat betreft bestuurscultuur, inhoud en bestuurskracht. De bestuurskracht van deze fractie is minder sterk dan DDO die een sterke fractie houdt. Naar aanleiding van beide gesprekken stelt de informateur vast dat een coalitie van VDG, CDA, D66 en VVD een

meer logische en minder risicovolle is dan die met DDO. Maar dat vertrouwen in elkaar essentieel is en moet groeien om de 'leap of faith' te maken met elkaar. Daarom stelt zij een aanvullend gesprek voor met D66.

Vervolggesprek VDG, CDA, D66, VVD - 3 april

De informateur heeft bij de betrokken partijen de behoefte ervaren aan een vervolg en verdieping om begrip, vertrouwen en comfort tussen de vier partijen te vergroten, met het oog op mogelijke samenwerking. Centraal in dit gesprek staat het leren kennen van elkaars inhoudelijke prioriteiten, werkwijze, bestuursstijl en wijze van omgaan met spanningen.

Het gesprek heeft opgeleverd dat:

- er meer comfort is ontstaan;
- inhoudelijke standpunten duidelijker zijn geworden;
- er meer inzicht is in de manier van werken en leren van D66
- inzicht is gedeeld dat een succesvolle samenwerking van iedereen een investering vraagt en dat men bereidt is die te doen
- dit gesprek bijdraagt aan het opbouwen van vertrouwen.

Afsluitend:

Op basis van het doorlopen proces, de vergaarde informatie en de persoonlijke kennismakingen, heb ik voldoende inzichten verworven om te komen tot een goed onderbouwd en logisch advies voor een eerste te onderzoeken coalitie in de volgende stap van het formatieproces. Zie daarvoor het advies.